

Ildsandbie *Andrena marginata*

Rødlistet art

Ildsandbie (*Andrena marginata*) var tidligere utbredt på kulturmark og i skogkanter i lavlandet i store deler av Sør-Norge, men har gått sterkt tilbake både her og ellers i Europa som en følge av omleggingene i landbruket siden 1950-tallet. I dag kjenner vi den kun fra noen lokaliteter i Østfold og Telemark. Ildsandbie er lett kjennelig på den ildrøde fargen på bakkroppen. Arten er helt avhengig av vegetasjonsfrie tørre sandjordflater til reirplasser og vertsplantene blåknapp eller rødknapp som pollenkilder.

Status
Kategori sterkt truet (EN) på Norsk rødliste for arter 2010.

Kjennetegn

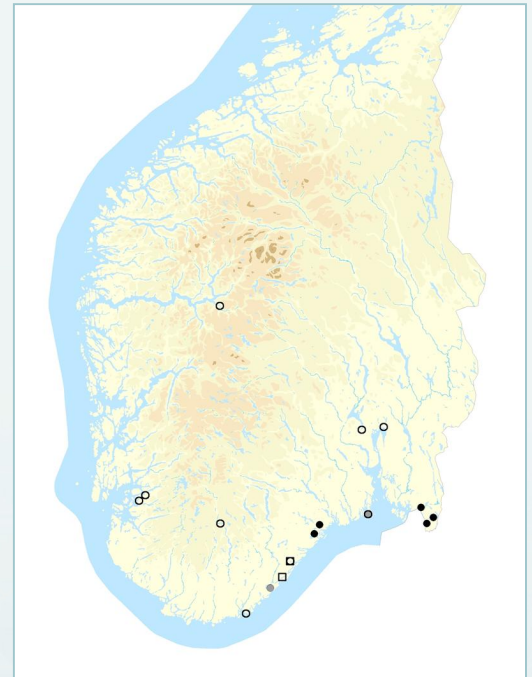
Ildsandbie (*Andrena marginata*) er en lett kjennelig art gjennom den dominerende ildrøde fargen på bakkroppen. Den er middels stor (9-10 mm lang) til å være sandbie, og hannen har hvitt munnskjold og utbredt orangerød farge på midtre deler av bakkroppen. Blodbiene (*Sphecodes* spp.) har også rød bakkropp, men disse er mer mørkerøde i fargen og samler ikke pollen. Ildsandbia er dessuten tydelig brunhåret på bryststykket der blodbiene virker glinsende svarte. Hunnen er noe større og bredere enn hannen og har hele bakkroppen ildrød unntatt første bakkroppssledd (tergitt) som alltid er svart.

Utbredelse

Ildsandbie har sin hovedutbredelse i Sentral- og Sydeuropa. I Norge var trolig ildsandbie utbredt over store deler av jordbrukslandskapet og kystområdene i lavereliggende deler av Østlandet, på Sørlandet og på klimatisk gunstige steder i indre fjordstrøk på Vestlandet nord til Sogn. I dag kjenner vi bare til forekomster på noen lokaliteter i Halden kommune i Østfold og i Bamble og Kragerø kommune i Telemark.

Biologi

Ildsandbia opptrer med en generasjon i året og de voksne biene er aktive synkront med blomstringen til vertsplanten blåknapp, men den kan også utnytte rødknapp. I Norge er flygetiden som regel fra midten av juli til midten av august. Bestander som lever på rødknapp er tidligere på vingene enn de som lever på blåknapp. De voksne biene flyr kun i solskinn. Søket etter pollenplanter gjøres i umiddelbar nærhet av reirplassen. Det er derfor av avgjørende betydning at det

Kjente forekomster av ildsandbie (*Andrena marginata*) i Norge. Svarte fylte sirkler indikerer nåværende sikre forekomster, grå sirkler usikre forekomster, åpne sirkler og firkanter indikerer utgåtte forekomster.

er forhold for å lage reirplass nær blomsterkilden. Reirene anlegges i kolonier på vegetasjonsfri, tørr sandjord.

Bestandsstatus

Ildsandbie var trolig en nokså vanlig art i kulturlandskapet og i skoglysninger frem til midten av 1900-tallet i hele Sør-Norge, men har i nyere tid gått sterkt tilbake både her og ellers i Europa. Tilbakegangen skyldes trolig at leveområdene har blitt for små og fragmenterte noe som har resultert i lokal utdøelse over store deler av det tidligere norske utbredelsesområdet. Etter omleggingene i landbruket på 1950-tallet har arealene med ugjødslet beitemark og slåttemark blitt dramatisk redusert. Dette skyldes på den ene siden intensivering av landbruket og utbygging. På den andre siden ser man at de gamle jordbruksarealene blir lagt brakk og gror igjen. Mange gamle slåtteeenger er i gjengroingsfase og fremveksten av skog og kratt skygger ut vertsplantene som biene er avhengig av samtidig som reirplassene gror igjen. Gradvis vil

Ildsandbie (*Andrena marginata*) på rødknapp.

da bestandsstørrelsen avta og artene forsvinner. Fremtidsutsiktene for ildsandbie er trolig bedre enn for slektningen rødknappsandbie (*A. hattorfiana*) pga. at ildsandbie også kan utnytte blåknapp. Mangelen på egnede reirplasser er trolig vel så kritisk som mangel på pollenplanter for ildsandbie. Andre påvirkninger som kan ha betydning, særlig når bestandene er små, er forurensning, gjødsling og klimaendringer.

Referanser

- Berglind, S-Å., Enfjäll, K., Mangsbo, D. & Nilsson, T. 2010. Hotade arter i Värmland. Länsstyrelsen Värmland. 227s.
- Calabuig, I. & Bang Madsen, H. 2009. Kommenteret checkliste over Danmarks bier – Del 2: Andrenidae (Hymenoptera, Apoidea). Entomologiske Meddelelser 77 (2): 83-113.
- Dylewska, M., 1987. Die Gattung *Andrena* Fabricius (Andrenidae, Apoidea) in Nord und Mitteleuropa. Acta Zool. Cracoviensia, Poland, 30 (II) 12: 359-708.
- Gusenleitner, F. & M. Schwarz, 2002. Weltweite Checklisteder Bienengattung *Andrena* mit Bemerkungen und Ergänzungen zu palaarktischen Arten (Hymenoptera, Apidae, Andrenidae, *Andrena*). Entomofauna, Suppl, 12, 1-1280.
- Jørgensen, L. 1921. Bier. Danmarks Fauna 25. G.E.C. Gads Forlag, København. 264s.
- Larsson, M. 2008. Vildbin i Dalarnas odlingslandskap. Länsstyrelsen i Dalarnas län. Miljövårdsenheten. 56s.
- Schmid-Egger, C. & Scheuchl, E. 1997. Illustrierte Bestimmungstabellen der Wildbienen Deutschlands und Österreichs under Berücksichtigung der Arten der Schweiz. Band III: Andrenidae. Velden/Vils. 180s.